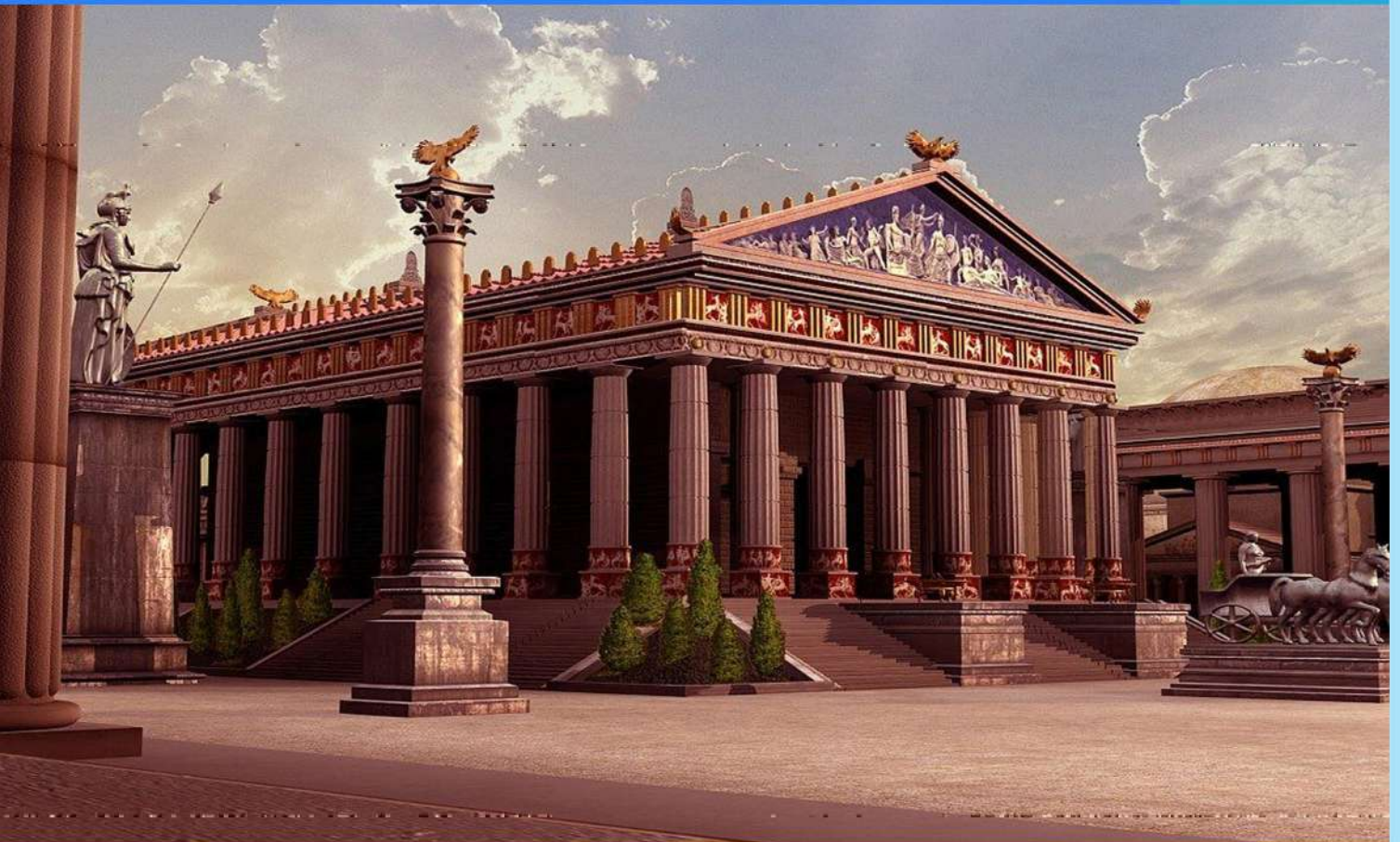

ВІСНИК НАУКИ

ВИПУСК № 24

Міжнародний науковий журнал

journal.science-bulletin.org

Рига, Латвія 2021

ISSN 0236-4115

Міжнародний науковий журнал

«ВІСНИК НАУКИ»

№ 24

(щомісячний / щотижневий науковий журнал)

В журналі висвітлюються актуальні теоретичні та практичні проблеми розвитку науки, територій та суспільства. Представлені наукові досягнення вчених, викладачів, фахівців-практиків, аспірантів, здобувачів, магістрантів та студентів науково-теоретичного, проблемного або науково-практичного характеру.

Призначено для викладачів, аспірантів та студентів, для всіх, хто займається науковими дослідженнями в області інноваційного розвитку науки, територій та суспільства.

Статті, що надходять до редакції, рецензуються, публікуються в авторській редакції.

Автори несуть відповідальність за зміст статей, за достовірність наведених у статті фактів, цитат, статистичних та інших даних, імен, назв та інших відомостей, а також за дотримання законів про інтелектуальну власність.

Думка редакції може не збігатися з думкою авторів матеріалів.

Головний редактор журналу:

РАССКАЗОВА ЛЮБОВ ФЕДОРІВНА

Головний редактор: Рассказова Любовь Федорівна

Адреса видавця (редакції): Рига, Латвія

Операційний офіс: Одеса, Україна

<https://journal.science-bulletin.org/home>

ISSN 0236-4115

Дата виходу в світ:

16.05.2021 р.

Періодичне

електронне наукове видання

ЗМІСТ (CONTENT)

ІСТОРИЧНІ НАУКИ (HISTORICAL SCIENCE)

- 1. Громік Олександр Володимирович**
РОЗВИТОК ПОДАТКОВОГО ТА АНТИМОНОПОЛЬНОГО ЗАКОНОДАВСТВА УКРАЇНИ (1991-1997) 4-9
- 2. Громік Олександр Володимирович, Чернишевич Олена Володимирівна**
РОЗВИТОК ІНВЕСТИЦІЙНОГО ЗАКОНОДАВСТВА УКРАЇНИ (1991-1998)..... 10-14

ПОЛІТИЧНІ НАУКИ (POLITICAL SCIENCE)

- 3. Давідюк Анастасія Вадимівна**
УКРАЇНЬСЬКА СТРАТЕГІЯ ПРОТИДІЇ ІНФОРМАЦІЙНІЙ ВІЙНИ РОСІЇ..... 15-21
- 4. Тищенко Анастасія Валеріївна**
ПОЛІТИКА М'ЯКОЇ СИЛИ США У 21 СТОЛІТТІ 22-29
- 5. Яковцева Валентина Игорівна**
РОЛЬ ВОЕННОЇ СИЛЫ В АМЕРИКАНСКОЙ ВНЕШНЕЙ ПОЛИТИКЕ. НЕОКОНСЕРВАТИЗМ..... 30-34

ІСТОРИЧНІ НАУКИ (HISTORICAL SCIENCE)

УДК 94(477) «1991-1997»

Громік Олександр Володимирович

студент кафедри новітньої історії України

Київський національний університет імені Тараса Шевченка

(Київ, Україна)

РОЗВИТОК ПОДАТКОВОГО ТА АНТИМОНОПОЛЬНОГО ЗАКОНОДАВСТВА УКРАЇНИ (1991-1997)

***Анотація:** у статті розглянуто діяльність Верховної Ради України 1991-1997 рр., пов'язану зі створенням податкового та антимонопольного законодавства. Були встановлені зв'язки між змістом різних документів, на підставі праць з економічної теорії дані оцінки певним законодавчим актам, охарактеризоване їхнє історичне значення.*

***Ключові слова:** податкова система, податки, антимонопольне законодавство, Антимонопольний комітет України.*

Податкова система України в її сучасному вигляді почала складатися ще наприкінці існування СРСР. Закон УРСР «Про систему оподаткування»[1], ухвалений 25 червня 1991 року, встановлював перелік загальнореспубліканських податків, серед них податок на прибуток, податок на додану вартість, акцизний збір, прибутковий податок з громадян, плата за землю тощо. Згідно зі змінами 13 березня 1992 року [2], у зв'язку з набуттям чинності Закону «Про селянське (фермерське) господарство» перелік тих, хто сплачує плату за землю в Законі «Про систему оподаткування» поповнився селянськими господарствами. Акт, який вводив зазначені зміни [3], стосувався також Закону Української РСР "Про прибутковий податок з громадян Української РСР, іноземних громадян та осіб без громадянства»[4]. Суть змін, внесених до нього, полягала в повному звільненні членів селянських господарств від сплати прибуткового податку з

доходів (попередня редакція відповідного Закону [5] встановлювала таке звільнення лише на певний термін). Отримувана від селян плата за землю була податком, що стабільніше міг забезпечувати наповнюваність бюджету.

Розміщений в Законі УРСР «Про систему оподаткування» [6] перелік тих, хто має сплачувати плату за землю, був 05.05.1993 замінений доречним формулюванням «власники землі та землекористувачі» [7]. Це звільнювало Закон від непотрібних ускладнень. Ще однією зміною, внесеною до цього Закону 05.05.1993 є те, що платежі за землю мали зараховуватися на спеціальні бюджетні рахунки сільських, селищних, міських Рад народних депутатів. Земельний податок планувалося використати як ресурс фінансової децентралізації.

1.04.1994 Закон був викладений у новій редакції [8]. Серед важливих змін слід відзначити появу нових загальнодержавних податків, а саме – внесків до Пенсійного фонду, до Фонду для здійснення заходів щодо ліквідації наслідків Чорнобильської катастрофи та соціального захисту населення, плати за забруднення навколишнього середовища тощо. Уведення нових податків не лише мало на меті забезпечити дохідність бюджету, але й виконувало певну превентивну функцію, пов'язану з захистом навколишнього середовища.

У новій редакції Закону від 18.02.97 [9] нарешті були ширше викладені принципи побудови та призначення системи оподаткування: якщо раніше відповідна стаття починалася зі слова «обов'язковість», то тепер його місце заступило «стимулювання підприємницької виробничої діяльності та інвестиційної активності». До принципів були додані стабільність, економічна обґрунтованість та інші. Усе це свідчить про еволюцію державних підходів до законотворення та встановлення пріоритетів розвитку української економіки.

Створення правової бази конкурентної політики в Україні відбувалося в складних умовах, оскільки були відсутні фахівці, а досвід розвинених країн неможливо механічно перенести в умовах перехідної економіки. Однак, за

порівняно короткий строк в Україні були розроблені та прийняті відповідні закони [10, с. 366].

Першим актом антимонопольного законодавства в Україні став Закон "Про обмеження монополізму та недопущення недобросовісної конкуренції у підприємницькій діяльності" [11], прийнятий 18 лютого 1992 року. Він забороняв угоди між підприємцями, що укладаються зі зловживанням монопольним становищем, штучне створення дефіциту, установлення дискримінаційних цін тощо. Передбачалося, що державний контроль за дотриманням антимонопольного законодавства, захист інтересів підприємців від зловживання монопольним становищем та недобросовісної конкуренції покладається на спеціальний державний орган з особливим статусом – Антимонопольний комітет України.

28.02.1995 був прийнятий Закон «Про внесення змін і доповнень до деяких законодавчих актів України щодо охорони інтелектуальної власності»[12]. У зв'язку з цим у Законі "Про обмеження монополізму та недопущення недобросовісної конкуренції у підприємницькій діяльності" з'явилося уточнення, що він не поширюється на відносини, які впливають із прав на об'єкти інтелектуальної власності. Упровадження змін у законодавство щодо інтелектуальної власності було всеохопним.

Специфічність завдань та функцій, що поклалися на Антимонопольний комітет України, виявили необхідність окремого законодавчого акта [13, с. 32], яким став Закон України "Про Антимонопольний комітет України" від 26 листопада 1993 року [14]. У Законі визначені основні завдання, компетенцію та повноваження Антимонопольного комітету України, правовий статус його посадових осіб та територіальних одиниць, вирішені питання матеріально-технічного та соціально-економічного забезпечення діяльності АМК України. Відповідно до Закону України "Про Антимонопольний комітет України" АМК України надавалося право розробляти та затверджувати нормативні акти з питань, що належать до його компетенції, обов'язкові для виконання

центральними й місцевими органами державної виконавчої влади, органами місцевого та регіонального самоврядування, контролювати їх виконання.

Стаття 7 Закону України "Про Антимонопольний комітет України" встановлює, що АМК України бере участь в укладанні міждержавних угод, а також «здійснює співробітництво з державними органами і неурядовими організаціями іноземних держав та міжнародними організаціями». АМК, за Законом, міг розробляти пропозиції щодо вдосконалення антимонопольного законодавства. Це спрощувало роботу законодавчої влади. Розпорядження, що їх АМК давав місцевим органам виконавчої влади, були обов'язковими до виконання. Усе це свідчить про широкі повноваження, які надавалися описуваним Законом Антимонопольному комітетові. Однак, не можна сказати, що цей Закон виявився ефективним, оскільки до сьогодні спостерігається панування олігархів у певних галузях економіки, що робить їх монополістами [15].

Метою Закону є недопущення переносу монополізму командно-адміністративної системи в економічну систему незалежної України. Були враховані особливості структури економіки України, структури управління національною економікою, специфіка правової системи. Цей закон відіграв велику роль у процесі глибокої трансформації економічних відносин власності, структурної перебудови економіки, демонополізації та реструктуризації монополізованих ринків, у процесі становлення вітчизняного підприємництва [13, с. 34].

Отже, протягом 1990-х років українське антимонопольне законодавство розвивалося швидше, ніж податкове. Держава пройшла неабиякий шлях, розбудовуючи фіскальну сферу. Але зміни відбувалися, за влучним висловом Д.Ваньковича, методом спроб і помилок [16, с. 204]. Аналіз досвіду українського законотворення 1990-х років дає змогу зробити висновок, що необхідним видається віднайдення балансу між частим внесенням змін до законів та «зляканою стабільністю». Звичайно, головним шляхом вирішення цієї

проблеми є багатоступенювана підготовка законопроектів, детальна перевірка їх на наявність суперечливих положень. Однак реалізація цього шляху прямо пов'язана з досвідченістю законодавців, а відповідно, із політичною культурою суспільства взагалі. Тобто зазначена проблема торкається всього суспільства, і її розв'язання в перспективі залежить від еволюції його демократичних поглядів.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ:

Про систему оподаткування : Закон УРСР від 25 чер. 1991 р. № 1251-ХІІ. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1251-12>

Про систему оподаткування : Закон УРСР від 13 бер. 1992 р. № 1251-ХІІ. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1251-12/ed19920313>

Про внесення змін і доповнень до деяких законодавчих актів України : Закон України від 13 бер. 1992 р. № 2199-ХІІ. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2199-12/ed19920313>

Про прибутковий податок з громадян Української РСР, іноземних громадян та осіб без громадянства : Закон УРСР від 13 бер. 1992 р. № 1306-ХІІ. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1306-12/ed19920313>

Про прибутковий податок з громадян Української РСР, іноземних громадян та осіб без громадянства : Закон УРСР від 5 лип. 1991 р. № 1306-ХІІ. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1306-12/ed19910705>

Про систему оподаткування : Закон УРСР від 13 бер. 1992 р. № 1251-ХІІ. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1251-12/ed19920313>

Про систему оподаткування : Закон УРСР від 4 лип. 1993 р. № 1251-ХІІ. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1251-12/ed19930604>

Про систему оподаткування : Закон УРСР від 1 кв. 1994 р. № 1251-ХІІ. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1251-12/ed19940401>

Про систему оподаткування : Закон УРСР від 20 бер. 1997 р. № 1251-ХІІ. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1251-12/ed19970320>

Дзюбик С.Д., Ривак О. С. Основи економічної теорії [текст] навч. посіб. / С.Д. Дзюбик, О.С. Ривак. — К.: Знання, 2006. — 481 с.

Про обмеження монополізму та недопущення недобросовісної конкуренції у підприємницькій діяльності : Закон України від 18 лют. 1992 р. № 2132-ХІІ. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2132-12/ed19920218>

Про внесення змін і доповнень до деяких законодавчих актів України щодо охорони інтелектуальної власності : Закон України від 28 лют. 1995 р. № 75/95-ВР. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/75/95-вр/ed19950228>

Державне антимонопольне регулювання : підручник / В.Д. Лагутін, Ю.І. Боровик, О.В. Вертелева та ін.; за ред. В.Д. Лагутіна. – К.: Київ. нац. торг. – екон. ун-т, 2015. – 480 с.

Про Антимонопольний комітет України: Закон України від 26 лист. 1993 р. № 3659-ХІІ. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3659-12/ed19931126>

Погляд опозиції на олігархічну економіку [Електронний ресурс] // Український тиждень. – 2013. – Режим доступу до ресурсу: <https://tyzhden.ua/Economics/70573>.

Ванькович Д. В. ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНІ ЗАСАДИ ТА МЕХАНІЗМ РЕАЛІЗАЦІЇ ФІНАНСОВОЇ ПОЛІТИКИ В УКРАЇНІ : дис. докт. ек. наук : 08.00.08 / Ванькович Д. В. – Львів, 2014. – 425 с.

Hromik Oleksandr Volodymyrovych

Taras Shevchenko National University of Kyiv

(Kyiv, Ukraine)

DEVELOPMENT OF TAX AND ANTIMONOPOLY LEGISLATION OF UKRAINE (1991-1997)

***Abstract:** the article considers the activities of the Rada of Ukraine in 1991-1997 related to the creation of tax and antimonopoly legislation. Links between the content of various documents were established, on the basis of works on economic theory, assessments were given to certain legislative acts, and their historical significance was characterized.*

***Keywords:** tax system, taxes, antimonopoly legislation, Antimonopoly committee of Ukraine.*

УДК 94(477) «1991-1998»

Громік Олександр Володимирович

студент кафедри новітньої історії України

Київський національний університет імені Тараса Шевченка

(Київ, Україна)

Чернишевич Олена Володимирівна

кандидат історичних наук

доцент кафедри новітньої історії України

Київський національний університет імені Тараса Шевченка

(Київ, Україна)

РОЗВИТОК ІНВЕСТИЦІЙНОГО ЗАКОНОДАВСТВА УКРАЇНИ (1991-1998)

***Анотація:** у статті проаналізовано діяльність Верховної Ради України 1991-1998 рр., пов'язану зі створенням інвестиційного законодавства. Були встановлені зв'язки між змістом різних документів, на підставі праць з економічної теорії дані оцінки певним законодавчим актам, охарактеризоване їхнє історичне значення.*

***Ключові слова:** інвестиційна діяльність, державне регулювання інвестиційної діяльності, іноземні інвестиції, інвестиційне законодавство.*

Нормативно-правове регулювання відносин, що складаються в процесі організації, здійснення інвестиційної діяльності та управління нею, відбувається, зокрема, шляхом прийняття законодавчих актів. Одним із перших після набуття Україною незалежності був ухвалений Закон України «Про інвестиційну

діяльність»[1]. Важливо дослідити його редакцію від 10 грудня 1991 року, що була чинна до 01.04.1998.

У статті 3 даного документу відзначена важливість упровадження науково-технічного прогресу у виробництво та соціальну сферу, що свідчить про намагання зміцнити зв'язок між наукою та економікою, адже це сприяло б їх взаємозалежному розвитку. У цій статті, зокрема, відобразилася тенденція початку 90-х років до переорієнтації економіки насамперед на задоволення споживчих потреб населення, тому що вона має на меті підвищення добробуту населення шляхом випуску і розповсюдження принципово нових видів техніки. Третя стаття описуваного акту дає зрозуміти, що наука мала забезпечувати гармонію не лише між економікою і соціальною сферою, але й між економікою та екологією, що свідчить про визначення розбудови екологічно чистого виробництва одним із завдань держави. Це також сприяло б зростанню рівня життя українців.

Особливу цікавість у досліджуваному документі становить розділ III «Державне регулювання інвестиційної діяльності», тому що він дає змогу встановити, як саме в контексті інвестицій законодавці планували позбутися тотального контролю держави над економікою. В умовах переходу до ринкової економіки було вирішено зробити податки й пільги головним інструментом державного регулювання інвестиційної діяльності, зокрема, у статті 12 ідеться, що «з метою регулювання інвестиційного попиту Верховною Радою України може вводиться диференційований податок на інвестиції»[1]. Таке положення, звісно, не могло бути однозначно сприйняте потенційними інвесторами, тому описувана стаття, імовірно, була одним із факторів стримування інвестиційних процесів.

Третя частина статті 12 передбачає можливість встановлення пільг на амортизацію для окремих галузей і сфер економіки, елементів основних фондів, видів устаткування. Такий підхід також є доволі суперечливим, оскільки створює ґрунт для нерівномірного розвитку цілих галузей, однак у теорії, безумовно,

сприяє нагромадженню коштів у певного підприємства, його модернізації, розширенню, а, відповідно, і прибутків бюджету.

Закон України «Про інвестиційну діяльність» у редакції від 10 грудня 1991 року справляє враження продуманого документу, що зачіпає багато важливих аспектів інвестиційної діяльності, але для його нормального функціонування в країні мали існувати певні умови, зокрема, такі очевидні, як прозора робота державних структур – власне Верховної Ради, правоохоронних органів тощо. Описані в попередньому абзаці недоліки насправді не були суттєвими, оскільки при реформуванні економічної системи певні положення законів можуть мати двоякий характер – це пояснюється бажанням пришвидшити трансформацію цієї системи і має виправданий вигляд.

Закон України «Про іноземні Інвестиції» [2], ухвалений 13 березня 1992 року, установлює національний режим інвестиційної та іншої господарської діяльності щодо іноземних інвестицій. Згідно з даним документом, іноземні інвестори одержували гарантії на десять років у разі змін відповідного законодавства України; за Законом їхні інвестиції в Україні не мали націоналізуватися. Закон також передбачав ряд пільг для підприємств з іноземними інвестиціями. Однак дію двох норм Закону щодо гарантій у разі змін у законодавстві стосовно оподаткування було призупинено на початку 1993 року [3], і це вплинуло на те, що більшість підприємств з іноземними інвестиціями зазнала збитків [4, с. 81]. Слід наголосити, що зазначене призупинення Закону відбулося відповідно до Декрету Кабінету Міністрів. Тобто делегування повноважень щодо внесення змін до певних законів виконавчій владі, хоча й видається інколи зручним інструментом економічної політики, є доволі сумнівним явищем, до якого не має вдаватися держава. На щастя, практика делегованої законотворчості в Україні не була тривалою.

Щодо Закону України «Про Державну програму заохочення іноземних інвестицій в Україні» [5], який набув чинності 17 грудня 1993 року, то він визначав пріоритетні сфери для іноземного інвестування, висувалися вимоги до

інвесторів, які хочуть отримати додаткові пільги, і описувався зміст пільг, що надаються щодо інвестиційних проєктів і пріоритетних сфер. Інвестування, за законом, могло проводитися іноземними інвесторами у вигляді іноземної валюти; рухомого чи нерухомого майна, акцій, облігацій та інших цінних паперів, будь-яких прав інтелектуальної власності тощо.

Закон «Про Державну програму заохочення іноземних інвестицій в Україні» є доволі прогресивним, але в певному сенсі прокламаційним, зважаючи на те, що дії держави в контексті внесення змін до описуваного вище Закону України «Про іноземні Інвестиції», як уже було сказано, зовсім не сприяли іноземному інвестуванню в розвиток української економіки.

Отже, розвиток інвестиційного законодавства був у досліджуваній період неабияк загальмований. Протягом років до відповідних Законів не вносилися зміни. Наприклад, зміст Закону «Про інвестиційну діяльність» залишався «стабільним» протягом семи років, а Закону «Про іноземні інвестиції» – з 05.06.1993 по 2000 рік, коли зазначений акт утратив чинність.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ:

Про інвестиційну діяльність : Закон України від 10 гр. 1991 р. № 1560-XII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1560-12/ed19911210>

Про іноземні інвестиції : Закон України від 13 березня 1992 року № 2198-XII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2198-12/ed19920313>

Про податок на добавлену вартість : Декрет кабінету міністрів України від 26 гр. 1992 р. № 14-92. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/14-92/ed19930106>

Інвестознавство. Череп А.В. Інвестознавство. Навчальний посібник / К.: Кондор, 2006. - 398 с.

Про Державну програму заохочення іноземних інвестицій в Україні : Закон України від 17 гр. 1993 р. № 3744-XII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3744-12>

Hromik Oleksandr Volodymyrovych

Taras Shevchenko National University of Kyiv
(Kyiv, Ukraine)

Chernyshevych Olena Volodymyrivna

Taras Shevchenko National University of Kyiv
(Kyiv, Ukraine)

**DEVELOPMENT OF INVESTMENT
LEGISLATION OF UKRAINE (1991-1998)**

***Abstract:** the article analyzes the activities of the Verkhovna Rada of Ukraine in 1991-1998 related to the creation of investment legislation. Links between the content of various documents were established, on the basis of works on economic theory, assessments were given to certain legislative acts, and their historical significance was characterized.*

***Keywords:** investment activity, state regulation of investment activity, foreign investment, investment legislation.*

ПОЛІТИЧНІ НАУКИ (POLITICAL SCIENCE)

УДК 327.88

Давідюк Анастасія Вадимівна

студентка 2-го курсу магістратури

Інститут міжнародних відносин

Київський національний університет імені Тараса Шевченка

(Київ, Україна)

УКРАЇНСЬКА СТРАТЕГІЯ ПРОТИДІЇ ІНФОРМАЦІЙНІЙ ВІЙНИ РОСІЇ

***Анотація:** у цій статті проаналізовано українську стратегію протидії інформаційній війні Росії. Визначено основні напрями протидії російській інформаційній агресії. Досліджено законодавчі документи та практичні заходи, вжиті органами державної влади України для боротьби з деструктивними інформаційно-психологічними впливами.*

***Ключові слова:** інформаційна війна, інформаційна агресія, протидія інформаційній війні, російсько-український конфлікт.*

У сучасному світі інформаційні важелі впливу відіграють дедалі важливішу роль, ніж силові. Міждержавні конфлікти переносяться в інформаційне поле, а інформація стає головним ресурсом у боротьбі за геополітичні переваги. Вже сім років Україна перебуває в умовах інформаційної війни з Російською Федерацією. Одним із основних інструментів ведення цієї війни є здійснення інформаційно-психологічних впливів на український медіа- та культурний простір, щодо яких Україна реалізує стратегію протидії.

Перші кроки в напрямку протидії російській інформаційній агресії було зроблено ще в 2014 році. 16 квітня 2014 року ВРУ ухвалила заяву до світової спільноти під назвою «Про ініціативу міжнародних переговорів щодо деескалації ситуації навколо України». У ній парламент, зокрема, закликав РФ

відмовитись «від ворожої пропагандистської кампанії, що спотворює факти, поширює відверту неправду та спрямована на виправдання російської агресії й втручання у внутрішні справи України» [1].

28 квітня 2014 року тодішній в. о. президента Олександр Турчинов підписав указ, згідно з яким вводилось у дію рішення РНБО «Про заходи щодо вдосконалення формування та реалізації державної політики у сфері інформаційної безпеки України». У документі було визначено сферу відповідальності державних органів влади у контексті протидії інформаційній агресії РФ [2]. Для об'єктивного інформування про події в Україні було створено Інформаційно-аналітичний центр як робочий орган РНБО. На сайті Центру розміщено інформаційні та аналітичні матеріали, які підкріплюються фото та відео. Основна увага приділяється ситуації в Україні, зведеним даним Оперативного штабу ООС, рішенням та діям РНБО, Президента України, СБУ, Кабміну, Верховної Ради, доказам російської агресії проти України [3].

В серпні 2014 року було заборонено мовлення 14 російських телеканалів, які були провідниками російської пропаганди, серед яких «Перший канал», «НТВ», «РТР Планета», «Рен ТВ», «Россия-1», «Россия-24», «Russia Today», «Life News» тощо [4].

Того ж року було реорганізовано Український інститут національної пам'яті, який перетворився з науково-дослідної установи на виконавчий орган, відповідальний за політику щодо відновлення та збереження української історичної пам'яті, діяльність якого контролюється Міністерством культури. Основним завданням Інституту визначено руйнування ідеологічних установок російської історіографії і побудови нових українських історичних наративів [5].

14 січня 2015 року Уряд України ухвалив постанову про створення Міністерства інформаційної політики (МІП). На нього були покладені завдання щодо «забезпечення інформаційного суверенітету України, зокрема з питань поширення суспільно важливої інформації в Україні та за її межами» [6]. Міністерством було реалізовано низку важливих проектів і заходів, спрямованих

на просування українського стратегічного нарративу. Це, зокрема, проєкт «Україна. Гідність. Свобода. Креативність», націлений на інформування іноземців про Україну та руйнування негативних стереотипів про державу; проєкт навчання технікам та методикам Open Source Intelligence (OSINT); спільний проєкт з Міноборони «Embedded journalists» – закріплення журналіста за військовою частиною в зоні АТО для об'єктивного висвітлення перебігу бойових дій; комунікативна кампанія «Крим – це Україна» тощо. Міністерство також активну участь у розробці українського національного бренду «Ukraine NOW» та маркетингової кампанії на його підтримку. Цей проєкт покликаний популяризувати Україну серед міжнародної спільноти, привабити іноземних інвесторів й туристів, тобто подолати російський нарратив про «державу-невдачу»[7].

У грудні 2015 року було підписано Закон України «Про систему іномовлення України», відповідно до якого було запущено телеканал UATV із мовленням українською, російською, кримсько-татарською та англійською мовами [8]. Він проіснував до 2020 року, а потім на його базі створили розважально-інформаційний російськомовний канал «Дом», орієнтований на мешканців тимчасово окупованих територій та спрямований на їхню реінтеграцію в український інформаційний простір [9].

Того ж року було ухвалено закон «Про внесення змін до деяких законів України щодо захисту інформаційного телерадіопростору України», яким заборонено показ в Україні фільмів, що пропагують російські державні цінності і прославляють її органи та радянські органи держбезпеки, а також усіх фільмів, вироблених в Росії після 1 січня 2014 року [10].

Ще одним законом – «Про засудження комуністичного та націонал-соціалістичного (нацистського) тоталітарних режимів в Україні та заборону пропаганди їхньої символіки» – було заборонено поширення інформації, що спрямована на виправдання «діяльності радянських органів державної безпеки,

встановлення радянської влади на території України, переслідування учасників боротьби за незалежність України у ХХ столітті» [11].

У грудні 2016 року президент України підписав Закон «Про внесення змін до деяких законів України щодо обмеження доступу на український ринок іноземної друкованої продукції антиукраїнського змісту», яким передбачалася заборона на території України російських книжок, які містять мову ворожнечі та розпалюють етнічні чи релігійні конфлікти, пропагують тоталітарні режими, популяризують діяльність владних органів держави-агресора чи виправдовують окупацію українських територій [12].

Серед важливих законодавчих ініціатив у контексті протидії інформаційній війні РФ слід відмітити затвердження 2017 року Доктрини інформаційної безпеки України, в якій визначено такі пріоритети державної політики щодо протидії російській інформаційній агресії: створення системи виявлення інформаційних загроз; боротьба з дезінформацією та пропагандою РФ; удосконалення протидії спеціальним інформаційним операціям; розробка законодавчого механізму виявлення та видалення з українського інформаційного простору деструктивного контенту; створення і розвиток структур, відповідальних за інформаційно-психологічну безпеку; стимулювання розвитку національного культурного продукту; підвищення медіаграмотності суспільства; забезпечення інформаційних потреб населення тимчасово окупованих територій [13].

2018 року Міністерство культури запустило програму державної підтримки фільмів патріотичного спрямування, в рамках якої було створено кінопроекти про забуті сторінки української історії та кіносюжети про російську збройну агресію на Донбасі та незаконну анексію Криму («Кіборги», «Додому», «Черкаси» тощо) [14].

2019 року розгорнув діяльність заснований ще 2017 року Український інститут – державна культурна інституція в підпорядкуванні МЗС, місією якої є популяризація української мови та культури за кордоном. Ним було реалізовано

проекти щодо просування за кордоном українського кіно та музики, забезпечено інформаційну та організаційну підтримку концертів та вистав українських виконавців, «українських тижнів» в країнах Європи [15].

Слід зазначити, що пандемія коронавірусу значно вплинула на політику України щодо протидії російській інформаційній війні, через що в 2020-2021 року інформаційна політика України не була активною.

Отже, основними напрямками української стратегії протидії російській інформаційній війні є перешкоджання поширенню російських пропагандистських меседжів у національному інформаційному просторі та донесення української позиції до внутрішніх і зовнішніх аудиторій. У рамках реалізації стратегії було ухвалено низку нормативних документів, які регулюють українську інформаційну політику, та реалізовано інформаційні кампанії. Як позитивні здобутки стратегії протидії можна відмітити напрацьовані законодавчі та регуляторні механізми блокування деструктивного російського контенту, оновлення концепції національної пам'яті, запровадження державної підтримки виробництва і поширення українського контенту. Проте політика щодо протидії російським інформаційним впливам не набула послідовного характеру через фокусування на обороні, повільне реагування на загрози та відсутність цілісного бачення українських стратегічних наративів.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ:

Заява Верховної Ради України Про ініціативу міжнародних переговорів щодо деескалації ситуації навколо України [Електронний ресурс]. – 2014. – Режим доступу до ресурсу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1217-18#Text>.

Указ Президента України № 449/2014 Про рішення Ради національної безпеки і оборони України від 28 квітня 2014 року «Про заходи щодо вдосконалення формування та реалізації державної політики у сфері інформаційної безпеки України» [Електронний ресурс]. – 2014. – Режим доступу до ресурсу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/449/2014#n2>.

Інформаційно-аналітичний центр національної безпеки України [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: <http://mediarnbo.org/>.

Україна заборонила мовлення 14 російських каналів [Електронний ресурс] // Радіо Свобода. – 2014. – Режим доступу до ресурсу: <https://www.radiosvoboda.org/a/26539960.html>.

Положення про Український інститут національної пам'яті [Електронний ресурс]. – 2014. – Режим доступу до ресурсу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/684-2014-%D0%BF#n11>.

Положення про Міністерство інформаційної політики України від 14 січня 2015 р. [Електронний ресурс]. – 2015. – Режим доступу до ресурсу: <https://www.mip.gov.ua/documents/7.html>.

Большешапов Є. Міністерство інформаційної політики: світ ловив мене, та не спіймав. Policy Paper [Електронний ресурс] / Є. Большешапов, О. Хмельовський, А. Чупіс // Школа політичної аналітики НаУКМА. – 2020. – Режим доступу до ресурсу: https://spa.ukma.edu.ua/wp-content/uploads/2020/03/Policy-Paper_MIP.pdf.

Закон України Про систему іномовлення України [Електронний ресурс]. – 2016. – Режим доступу до ресурсу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/856-19#Text>.

Телеканал «Дом»: що показуватиме та як фінансуватиметься [Електронний ресурс] // UATV. – 2020. – Режим доступу до ресурсу: <https://uatv.ua/telekanal-dim-shho-pokazuvatyme-ta-yak-finansuvatymetsya/>.

Закон України «Про внесення змін до деяких законів України щодо захисту інформаційного телерадіопростору України» [Електронний ресурс]. – 2015. – Режим доступу до ресурсу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/159-19#Text>.

Закон України Про засудження комуністичного та націонал-соціалістичного (нацистського) тоталітарних режимів в Україні та заборону пропаганди їхньої символіки [Електронний ресурс]. – 2015. – Режим доступу до ресурсу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/317-19#Text>.

Закон України «Про внесення змін до деяких законів України щодо обмеження доступу на український ринок іноземної друкованої продукції антиукраїнського змісту» [Електронний ресурс]. – 2016. – Режим доступу до ресурсу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1780-19#Text>.

Указ Президента України №47/2017 Про рішення Ради національної безпеки і оборони України від 29 грудня 2016 року «Про Доктрину інформаційної безпеки України» [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: <https://www.president.gov.ua/documents/472017-21374>.

Порядок проведення відбору кінопроектів патріотичного спрямування, для виробництва (створення) та розповсюдження яких надається державна фінансова підтримка [Електронний

ресурс]. – 2018. – Режим доступу до ресурсу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0557-18#Text>.

Український інститут [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: <https://ui.org.ua/mission>.

Davidiuk Anastasiia Vadymivna

Institute of International Relations

Taras Shevchenko National University of Kyiv

(Kyiv, Ukraine)

UKRAINIAN STRATEGY OF COUNTERING RUSSIA'S INFORMATION WARFARE

***Abstract:** this article analyzes Ukrainian strategy of countering Russia's information warfare. It defines main policy guidelines of countering Russia's information aggression. It explores legislative instruments and practical measures taken by the government of Ukraine to resist destructive information and psychological influence.*

***Key words:** information war, information aggression, countering information warfare, Russia-Ukraine conflict.*

УДК 32

Тищенко Анастасія Валеріївна

студентка 2 курсу магістратури освітньої програми «Міжнародні комунікації»

Київський національний університет імені Тараса Шевченка

(Київ, Україна)

ПОЛІТИКА М'ЯКОЇ СИЛИ США У 21 СТОЛІТТІ

***Анотація:** у статті розглянуто політику м'якої сили США у сучасних міжнародних відносинах. На основі аналізу позицій США у глобальному індексі м'якої сили Soft Power 30 показано, що США є безумовним лідером у сфері освіти, культури та цифрових технологій. США також займають високі позиції за показниками підприємництва та глобальної залученості. Основною вразливістю і негативним чинником для політики м'якої сили США є їхня зовнішня політика, яка часто характеризується використанням недемократичних методів для розв'язання проблем, втручанням у внутрішні справи інших країн та неврахуванням особливостей цільових аудиторії політики м'якої сили.*

***Ключові слова:** м'яка сила, США, зовнішня політика США, soft power.*

США є однією з перших країн, які визнали цінність м'якої сили та почали активно використовувати її інструментарій для посилення свого глобального впливу. Ефективне використання інструментів м'якої сили дає змогу країні досягти стратегічних цілей, не вдаючись до силових методів. США формують ключові тренди у цій сфері, постійно вдосконалюють інструментарій «м'якого» впливу у міжнародних відносинах, а також стають зразком для наслідування для інших країн.

Для дослідження м'якої сили США проаналізовано місце країни у рейтингу Soft Power 30. Аналіз позицій США у рейтингу глобального індексу м'якої сили Soft Power 30 за 2015-2019 роки показав, що США стабільно займають перші місця за показниками культури, освіти та цифрових технологій [1-5].

Такі показники зумовлені тим, що американські університети визнані одними з найкращих в світі, і залучають більше іноземних студентів, ніж будь-яка інша країна.

США почали приділяти значну увагу залученню іноземних студентів через різні освітні програм після закінчення Другої світової війни.

Всесвітньо відомими є програми Фулбрайта і Ейзенхауера. Перша є законодавчою ініціативою, спрямованою на створення програми міжнародних наукових обмінів, друга - короткострокова стипендіальна програма для представників різних професій, покликана розвивати сталу співпрацю між учасниками та розвинути лідерські навички[6,7].

У 21 столітті програми обміну були одним із ключових складових американської політики ще за часів Джорджа Буша-молодшого. Саме за його президентства, окрім представників елітного прошарку, почали залучати до освітніх програм простих школярів, студентів та представників бізнесу[8]. У той час набули розвитку такі програми, як «Програма з навчання підприємництву» (спільне навчання чоловіків і жінок базових навиків ведення бізнесу), «Програма підвищення жіночої грамотності» (видачі стипендій на навчання в школі), «Англійська в коробці» (забезпечення навчальними матеріалами з англійської мови) «Партнерство у навчанні» (Partnership for Learning) тощо [9].

За президентства Барака Обама було впроваджено низку освітніх ініціатив, які б допомогли включити дівчат у суспільне життя. Наприклад, було започатковано проєкт «TechGirls», в рамках якого дівчата віком від 15 до 17 років з країн Близького Сходу навчалися користуватися соціальними мережами [10].

Лідерство США у сфері культури пов'язане насамперед з поширенням масової культури – голлівудські фільми, фаст-фуд, джинси, реп-музика, комікси, телевізійні шоу тощо.

Поширенням американської культури займаються американські центри, наприклад American Corners і American Rooms (офіційна назва «American

Spaces»)). Центри створені для надання місця та необхідних матеріалів для проведення розважальних, культурних та освітніх заходів[11].

За Дж. Буша-молодшого була організована Глобальна культурна ініціатива - всеосяжна ініціатива щодо координації, посилення та розширення зусиль у галузі культурної дипломатії у всьому світі, яка полягала у партнерстві з державними та приватними культурними установами [12].

В рамках ініціатива «Спільні цінності» Держдепартамент випустив п'ять короткометражних документальних фільмів під такими назвами: «Пекар», «Шкільний вчитель», «Пожежний», «Доктор», «Журналіст», які транслювалися в країнах з переважно мусульманським населенням під час святкового місяцю рамадан. В основу ініціативи було покладено створення уявлення того, що прийняття особистих цінностей громадян мусульманського світу для Вашингтона важливіше, ніж нав'язування своїх[13].

Адміністрація Барака Обами продовжила напрацювання у сфері культури. Так, програма «American Arts Incubator» мала на меті за допомогою медіазасобів залучити молодих митців та громадські організації, передусім із Азії, для поширення ідей та принципів внутрішньої політики США та вирішення різних соціальних, екологічних питань; програма «American Film Showcase» спрямована на поширення незалежного погляду документалістів на сучасне американське суспільство; програма «American Music Abroad» сприяє встановленню взаємодії між музикантами світу і США шляхом проведення музичних заходів; програма «Arts Envoy» передбачає підтримку міжкультурного діалогу завдяки розповсюдженню кращих зразків мистецтва США в світі; програма «Community Engagement through the Arts» спрямована на просування інтересів зовнішньої політики США в питанні гендерної рівності, соціальної інтеграції, запобігання конфліктів і охорони навколишнього середовища шляхом залучення молоді, художників і представників громадських організацій країн Південної і Центральної Америки, Африки [14].

Лідерські позиції США у глобальному індексі м'якої сили Soft Power 30 у сфері технологій та цифрових інновацій зумовлені тим, що найпоширеніші цифрові платформи і всесвітньо відомі технологічні бренди, такі як Google, Facebook, Instagram, Twitter, Android, Tesla, Microsoft, Apple, Netflix, Uber, Airbnb, мають американське походження.

Крім того, державне керівництво США активно використовує у своїй діяльності сучасні інформаційно-комунікаційні технології. Так, ще за правління Дж. Буша-молодшого було запущено урядовий портал «America.gov», на якому розміщено інформацію про американську історію, культуру та інші аспекти суспільного життя; було створено блог Державного департаменту США «DipNote», а також перші сторінки відділів Держдепартаменту в соціальних мережах, таких як Facebook і платформа Нинг (Ning.com).

У мережі Інтернет було створено десятки нових телеканалів та радіостанцій, спрямованих на зарубіжні аудиторії. Найбільш відомими серед них є «Sawa», «Farda», «Вільний Ірак», «Голос Америки на курдській мові», «Вільний Афганістан», «Голос Америки в Афганістані», «Дєєва», «Голос Америки у Пакістані» тощо [15].

Особливого розквіту набула цифрова дипломатія за президентства Барака Обами. Держдепартамент США створив понад 200 сторінок у Facebook, 80 - в Twitter, 55 каналів на YouTube і 40 сторінок на Flickr. Барак Обама зареєструвався і офіційно підтвердив свою присутність на 16 інтернет-сервісах [10].

За період правління Б. Обами фінансувалися проекти по створенню та поширенню нових технологій, що дозволяють обходити цензуру в мережі; створювалися інформаційні сервіси на підтримку опозиції в авторитарних країнах та незалежні мережі мобільного зв'язку на території третіх країн для обміну інформацією в обхід заборони влади тощо [16].

За рівнем глобальної залученості (global engagement) США стабільно займають 4 позицію у рейтингу Soft Power 30 [1-5]. США мають одну з найбільш

розгалужених мереж дипломатичних представництв у світі та залишаються одним із найбільших донорів для міжнародних організацій.

США також входять у топ-10 країн-лідерів за показниками підприємництва. Це свідчить про привабливість економічної моделі країни, її здатності до інновацій та взагалі можливості стимулювати підприємництво і торгівлю. З 2017 року спостерігається покращення позиції США за цим показником (у 2015 році - 9 місце, у 2018- 2019 роках – 5 місце). Високі позиції у сфері бізнесу пов'язані з тим, що у США нараховується 30,7 мільйонів підприємств (99% з них – малі). У США створено максимально сприятливі умови для відкриття бізнесу. За даними Світового банку, для відкриття та реєстрації нового бізнесу знадобиться в середньому чотири дні. У більшості випадків компаніям не потрібно реєструватись у федеральному уряді, крім подання заявок, щоб отримати федеральний податковий ідентифікаційний номер. Крім того, бізнес-стартапи отримують допомогу від Адміністрації малого бізнесу США у вигляді позик, гарантій під позики, контрактів, консультацій тощо [17].

Найгірші показники у рейтингу Soft Power 30 США демонструють за показниками урядування (у 2015 році – 24 місце, у 2017 – 12 місце, у 2016 і 2018 – 16 місце, у 2019 – 21 місце) та за результатами опитування громадської думки у різних країнах світу (у 2015 і 2017 роках – 16 місце, у 2016 році – 10 місце, у 2018 – 15 місце, у 2019 – 13 місце) [1-5].

Низькі рейтинги за показником урядування зумовлені, перш за все високим рівнем насильства в суспільстві як для економічно розвинутої держави [1-5].

Низькі позиції за результатами дослідження громадської думки у різних країнах світу зумовлені зовнішньою політикою США.

Покращення позицій США у 2016 році спричинені менш авантюрою і більш миролюбною політикою Барака Обами. Зокрема, позитивну роль відіграли такі ініціативи Б. Обами, як Іранська ядерна угода, дві торгові угоди щодо Тихоокеанського регіону та відновлення дипломатичних відносин з Кубою [18].

Значні негативні наслідки для політики м'якої сили США мали зовнішньополітичні рішення та дії Дональда Трампа. Зовнішня політика президента Д.Трампа «Америка понад усе» підірвала моральний авторитет та повоєнні зобов'язання США як головного пропагандиста прав людини та демократії. Серед найбільш резонансних рішень Д. Трампа, які знизили привабливість США у світі, можна виокремити наступні: вихід США з Транстихоокеанського партнерства; вихід з ЮНЕСКО та Ради з прав людини ООН; вихід з Іранської ядерної угоди та Паризької кліматичної угоди; заява про призупинення фінансування Всесвітньої організації охорони здоров'я у розпал пандемії COVID-19 тощо.

Таким чином, сильними сторонами політики м'якої сили США є освітні та культурні заходи, розвинені інноваційні технології та цифрова дипломатія, сприятливі умови для ведення бізнесу тощо. Водночас, серйозною вразливістю м'якої сили США у сучасному світі є незлагоджена зовнішня політика, яка за президентства Дональда Трампа характеризувалася доволі-таки суперечливими рішеннями, недотриманням єдиного курсу, недипломатичними заявами тощо.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ:

The Soft Power 30. A Global Ranking of Soft Power [Електронний ресурс] // Portland. – 2015. – Режим доступу до ресурсу: https://portland-communications.com/pdf/The-Soft-Power_30.pdf.

The Soft Power 30. A Global Ranking of Soft Power [Електронний ресурс] // Portland. – 2016. – Режим доступу до ресурсу: <https://portland-communications.com/pdf/The-Soft-Power-30-Report-2016.pdf>.

The Soft Power 30. A Global Ranking of Soft Power [Електронний ресурс] // Portland. – 2017. – Режим доступу до ресурсу: https://softpower30.com/wp-content/uploads/2018/07/The_Soft_Power_30_Report_2017-1.pdf

The Soft Power 30. A Global Ranking of Soft Power [Електронний ресурс] // Portland. – 2018. – Режим доступу до ресурсу: <https://softpower30.com/wp-content/uploads/2018/07/The-Soft-Power-30-Report-2018.pdf>

The Soft Power 30. A Global Ranking of Soft Power [Електронний ресурс] // Portland. – 2019. – Режим доступу до ресурсу: <https://softpower30.com/wp-content/uploads/2019/10/The-Soft-Power-30-Report-2019-1.pdf>

Програма Фулбрайта [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: <https://fulbright.org.ua/uk/>.

Глобальная программа стипендий Эйзенхауэра 2021 [Електронний ресурс] // World Scholarship Forum. – 2021. – Режим доступу до ресурсу: <https://worldscholarshipforum.com/ru/eisenhower-global-fellowship/>.

Цветкова Н.А. Публичная дипломатия как инструмент идеологической и политической экспансии США в мире, 1914–2014 гг.: дис. ... д-р. истор. наук: 07.00.15. - СПб., 2015. - С. 370.
Krause P., Evera S. Public Diplomacy: Ideas for the War of Ideas / Krause P., Evera S. // Middle East Policy. - 2009. No 3. – P.106-134.

Полякова А. А. «Мягкая сила» в контексте внешней политики США: концептуально-теоретические аспекты [Електронний ресурс] / Анна Александровна Полякова // Вестник РГГУ. Серия «Политология. История. Международные отношения.».. – 2015. – Режим доступу до ресурсу: <https://politicalscience.rsuh.ru/jour/article/view/25>.

Managing American Spaces [Електронний ресурс] // The Office of American Spaces – Режим доступу до ресурсу: <https://americanspaces.state.gov>.

Global Cultural Initiative [Електронний ресурс] // U.S. Department of State Archive – Режим доступу до ресурсу: <https://2001-2009.state.gov/r/partnerships/88485.htm>.

Kendrick A. Advertising as Public Diplomacy: Attitude Change Among International Audiences [Електронний ресурс] / A. Kendrick, J. Fullerton // Journal of advertising research. – 2004. – Режим доступу до ресурсу: http://www.yaffecenter.org/downloads/Restoring_Americas_Image/ken_full.ppt.

Е.П. Кучмий. Эволюция стратегии культурной дипломатии США / Е. П. Кучмий // Ученые записки. – 2018. – №42. – С. 43-53.

Public Diplomacy 2.0: A New Approach to Global Engagement [Електронний ресурс] // U.S. Department of State Archive – Режим доступу до ресурсу <http://2001-2009.state.gov/r/us/2008/112605.htm>

Cull N. J. The Long Road to Public Diplomacy 2.0:The Internet in US Public Diplomacy // International Studies Review. - 2013. №1. - P.135.

Monsen L. In the U.S., it's easy to start a small business [Електронний ресурс] / Lauren Monsen // Share America. – 2020. – Режим доступу до ресурсу: <https://share.america.gov/in-u-s-its-easy-to-start-small-business/>.

Muhammad Shoaib. An Indispensable Partner? Bush, Obama, and the US' Soft Power 2018 2018 by the Islamabad Policy Research Institute. [Електронний ресурс] / Muhammad Shoaib, Saira Aquil, Ahmad Sabat // IPRI Journal v XVIII (2): 1-25. – 2018. – Режим доступу до ресурсу: https://www.researchgate.net/publication/328276437_An_Indispensable_Partner_Bush_Obama_and_the_US%27_Soft_Power

Tyshchenko Anastasiia Valeriivna

2nd year master's student of the educational program

"International Communications"

Taras Shevchenko National University of Kyiv

(Kyiv, Ukraine)

U.S. SOFT POWER POLICY IN THE XXI CENTURY

Abstract: *the article discusses the policy of US soft power in modern international relations. An analysis of the US position in the global Soft Power 30 index shows that the US is the undisputed leader in education, culture and digital technology. The United States also ranks high in terms of entrepreneurship and global engagement. The main vulnerability and negative factor for US soft power policy is its foreign policy, which is often characterized by the use of undemocratic methods to solve problems, interference in the internal affairs of other countries and disregard for the characteristics of the target audience of soft power policy.*

Keywords: *soft power, USA, US foreign policy, soft power.*

УДК 327.51

Яковцева В.И.

студент кафедры международных отношений
Дальневосточный федеральный университет
(Россия, г. Владивосток)

РОЛЬ ВОЕННОЙ СИЛЫ В АМЕРИКАНСКОЙ ВНЕШНЕЙ ПОЛИТИКЕ. НЕОКОНСЕРВАТИЗМ

Аннотация: в данной статье рассматривается роль неоконсерватизма в США.

Ключевые слова: Фрэнсис Фукуяма, США, неоконсерватизм, неоконсерваторы.

Фрэнсис Фукуяма выделяет четыре основных принципа неоконсерватизма:

1. Убеждение, что характер внутреннего режима каждой страны влияет на её внешнюю политику — и уже поэтому не может не быть предметом интереса и давления со стороны либерально-демократических обществ. Это убеждение отличает неоконсерваторов от «реалистов», всегда выражающих готовность «торговать хоть с людоедами» и декларирующих своё безразличие к чужим внутренним делам.

2. Убеждение, что американская мощь уже используется и должна использоваться в нравственных целях: мощь США, в том числе и военная, необходима для решения задач морального характера. США, главенствующая в мире держава, несут особую ответственность. Таким образом закрепляется роль США как «мирового полицейского».

3. Недоверие к масштабным проектам социального строительства, боязнь нежелательных последствий программ социального планирования.

4. Скептицизм в отношении как легитимности, так и эффективности механизмов международного права и международных институтов в деле обеспечения безопасности и справедливости.

Сегодня, неоконсерваторы так же по-новому сформулировали модель отношений между индивидом и обществом, гражданином и государством. В современных установках индивид должен прежде всего рассчитывать на собственные силы и локальную солидарность сограждан, в то время как государство, основываясь на моральных принципах сохранения целостности общества, должно обеспечивать необходимые гражданину жизненные условия на основе правопорядка, предоставляя ему возможность участвовать в организации институтов гражданского общества, сохраняя сбалансированность взаимоотношений общества с природой и т.д.; Неоконсерватизм сегодня выступает защитником частной собственности, свободного рынка, личной свободы индивида в обществе, но всегда подчиняет их требованиям стабильности и преемственности. Права человека рассматриваются при этом с точки зрения их естественного и социального обоснования. В этнокультурной сфере неоконсерватизм исходит из убеждения, что под любым универсализмом скрывается тот или иной этноцентризм, навязывающий другим народам свои ценности и миропонимание, что каждый народ имеет собственную историю, культуру, характер, психологию, традиции, обычаи, и только все они в совокупности составляют то, что принято считать человечеством.

Основные положения современной неоконсервативной программы были изложены Уильямом Кристолом и Робертом Каганом в 1996 году. Суть их была выражена в следующем: «США призваны осуществлять «гуманную глобальную гегемонию» во всём мире на основе своего международного влияния и авторитета, возникшего в результате международной и оборонной политики прошлых лет». Изначально неоконсерватизм придавал Соединенным Штатам особую роль, возвеличивал это государство, вследствие чего акцентирование данной американской идеологии сводилось, главным образом, к проведению экспансионистской внешней политики, примерами которой могут послужить война во Вьетнаме и «холодная война» с СССР. Такой внешнеполитический курс рассматривался как «наиболее эффективное обеспечение внутренней

безопасности США за счет насаждения демократических режимов в других странах с помощью финансирования, поддержки оппозиционных движений и прямого военного вмешательства». Неоконсерватизм в частности активно использовал доктрину эзотерической «благородной лжи» Л. Штрауса. Три основные идеи неоконсерватистов:

- ежегодное увеличение военного бюджета с целью поддержания глобальной гегемонии США. Военная мощь США должна в несколько раз превышать любую возможную угрозу со стороны других стран;

- повышение в обществе авторитета армии, военных операций США, преодоление разрыва и отчуждения между обществом и армией, увеличение количества резервистов, пропаганда армейской службы как наиболее почетной обязанности гражданина;

- «моральная ясность» действий, то есть, не дожидаясь враждебных акций со стороны врагов, активно внедрять во всем мире демократию, рыночную экономику и уважение к свободе.

Неоконсерваторы верят, что после распада СССР США осталась единственной великой державой, и это положение необходимо сохранить на как можно более долгий срок, всячески противодействуя попыткам любой другой страны достигнуть паритета с США, даже если это потребует военного вмешательства. США следует установить свою гегемонию в мире и навязать ему американскую формулу мира (*Pax Americana*), силой поменять режимы во враждебных странах. Для достижения этой цели необходимо следовать следующим принципам. Принцип унилатерализма: мировой порядок, который сложился в результате Второй мировой войны, и согласно которому важные международные решения принимаются в СБ ООН, устарел и требует замены. Принцип упреждения: США не могут ждать, пока на них нападут. Принцип исключительности США.

Повсеместное распространение американской модели демократии любыми средствами, вплоть до военных, было одной из главных задач,

провозглашенных «неоконами». Уильям Кристол в одном из своих очерков писал: «Сталкиваясь с неординарными событиями, Соединенные Штаты всегда будут чувствовать свою обязанность всеми средствами защищать демократическую нацию от нападения недемократических сил, внешних и внутренних». Так же, исследователи отмечают, что «Для неоконсервативной революции в Америке проблема стран Ближнего Востока стала одним из главных идеационных и мобилизирующих инструментов».

Однако сегодня Америка уже не так сильно хочет выполнять роль «мирового полицейского». В 2018 году президент Трамп объявил о выходе американских солдат с территории Сирии. Он это аргументировал тем, что США тратят баснословные деньги на военные нужды, а некоторые страны этим пользуются, и хотят «за счёт жителей Америки» решить свои проблемы. Подобная ситуация происходит и в НАТО. Из 28 стран - членов альянса только США, Британия, Греция, Эстония и Польша выполняют необходимую установленную норму взносов. основополагающий принцип НАТО в том, что каждая страна должна тратить на оборону 2% своего ВВП. Однако на деле этот принцип не соблюдается большинством стран, в то время как больше всего на цели обороны тратит США - в среднем 3,61% от ВВП. Другие страны Европы тратят около 1,5% или еще меньше - к примеру, княжество Люксембург в прошлом году позволило себе потратить на нужды обороны 0,44% ВВП. Совсем ничего не тратит на оборону Исландия, не имеющая своей армии, - как известно, задачи обороны этой страны возложены на сборную по футболу. По мимо огромных расходов на нужды военно-промышленного комплекса, США ведёт активную пропаганду внутри страны, пропагандируя патриотизм и милитаристские ценности среди гражданского населения, «единение народа и армии», рекрутирование в её ряды как можно больше добровольцев. В массовой культуре, американский солдат представляет собой эталон мужества, чести и отваги – этот образ показывается как можно чаще, будь то фильм, социальный ролик, реклама, брошюра, предлагающая вступить в ряды армии и так далее.

СПИСОК ЛИТЕРАТУРЫ:

Признаки неоконсерватизма [Электронный ресурс] / – Режим доступа: https://spravochnick.ru/politologiya/neokonservatizm/priznaki_neokonservat_izma/

Мунтян М.А. Неоконсерватизм [Электронный ресурс] / – Режим доступа: <https://iphlib.ru/greenstone3/library/collection/newphilenc/document/HASHde7f4caa66a6b2a4acdcd>

Сендеров, В. А. Прямо нету пути. Никуда не прийти... : Учебное пособие / Ё.Ф. Фукуяма - Новый мир, 2007. — 282 с.

Неоконсерватизм как идеология мировой гегемонии США [Электронный ресурс] / – Режим доступа: <http://rossiyanavsegda.ru/read/561/>

Трамп заверил, что США не будут играть роль мирового «полицейского» [Электронный ресурс] / – Режим доступа: <https://www.golos-ameriki.ru/a/trump-declares-end-to-us-policemanrole/4717932.html>

В НАТО назрела проблема безбилетников [Электронный ресурс] / – Режим доступа: <https://utro.ru/articles/2016/08/01/1292146.shtml>

Yakovtseva V.I.

student of the department of international relations

Far Eastern Federal University

(Russia, Vladivostok)

ROLE OF MILITARY FORCES IN AMERICAN FOREIGN POLICY. NEOCONSERVATISM

Abstract: this article examines the role of neoconservatism in the United States.

Keywords: Francis Fukuyama, USA, neoconservatism, neoconservatives.